

BESLUT

2019-11-25

Dnr: 19/02062 och
2072**SAKEN**

Politik i bokhyllan, SVT2, 2019-06-17, program med intervju av en författare; fråga om opartiskhet, saklighet och beriktigande

BESLUT

Programmet fälls. Det strider mot kravet på saklighet.

Programmet frias vad gäller kravet på opartiskhet.

FÖRELÄGGANDE

Sveriges Television AB ska på lämpligt sätt offentliggöra nämndens beslut.

PROGRAMMET

I programmet intervjuade en programledare en författare om en bok hon skrivit. Inledningsvis i intervjun framgick det att boken var en historia om svensk konformitet och att den tog sin utgångspunkt i hur medier behandlat uppgifter om sexuella övergrepp på en musikfestival i Stockholm år 2015. Författaren sa bland annat att de misstänkta förövarna på festivalen var ensamkommande killar från Afghanistan och att en av grundarna av sajten Nyheter idag, NN, anklagat Dagens nyheter (DN) för att ha mörklagt detta.

Programledaren frågade författaren vad hon trodde förklaringen var till att det inte blev någon nyhetsstory av uppgifterna om sexuella övergrepp på musikfestivalen. Därefter sades bland annat följande.

(Författare) – Därför att man tyckte att det var komplicerat att beskriva [...] det här ägde ju rum mitt under flyktingkrisen när det mediala narrativet främst handlade om att, ja men flyktingarnas lidande och uppmuntra till solidaritet med de som flydde, och jag tror att det blir svårt att beskriva att ett offer också kan vara en föröware. Det blev en för komplicerad berättelse i medielogiken, och därför var det bättre och lättare att låta bli

helt enkelt. (Pgl.) – ”Man tyckte”, vem var det som tyckte? (Författare) – [...] Det enda fallet som, som jag har kunnat belägga i alla fall är ju att DN mottog det här tipset, att man bearbetade tipset. Jag har inspelade telefonsamtal där det framgår att man valde att inte gå vidare med det. [---] (Pgl.) – Det är ju ganska långtgående anklagelser från din sida att landets största tidning med berätt mod utav politiska skäl undanhåller en nyhet. Det är vad du påstår då? (Författare) – Jag vet inte om det är något medvetet ledningsbeslut, men någonstans på redaktionen är det ju någon som har fattat det beslutet att inte gå vidare med det här.

Därefter frågade programledaren vad författaren hade för belägg för att det var ensamkommande afghanska flyktingungdomar som begått övergreppen. Sedan sades bland annat följande.

(Författare) – [Polisen] hävdar det i sina interna rapporter. Men, men oavsett om så inte skulle vara fallet, så kunde ju DN gått vidare med spåret och [...] gjort storyn. Bara det att så många unga tjejer utsätts för sexuella övergrepp är ju en nyhet, så det är ju inget skäl att inte göra storyn. (Pgl.) – Men om man läser då din bok med lite källkritiska ögon, så det du själv har som belägg är ju då en psykolog som är anonym [...] som i sin tur berättar vad en polis, som också är anonym [...], alltså en andrahandskälla från en anonym psykolog som har varit på plats. [---] Jag har varit utgivare i decennier och försökt bedöma material, så i ärlighetens namn så i det skedet så är det oerhört tunt som påstående, framför allt när det gäller långtgående påståenden om förövarnas etniska bakgrund. (Författare) – Men sådana påståenden gör jag ju inte, jag citerar ju DN som senare då anklagar polisen för att ha mörkat det här för att de inte vill gynna SD. Det enda jag säger i början är ju att DN valde att inte gå vidare med historien. (Pgl.) – Ja, och de säger i svar på den här kritiken som var då att det här var vaga uppgifter, omöjliga att få preciserade, omöjliga att få bekräftade. Men du gör det till någon form av politisk censur, och det där som gäller att försöka få ihop, så vad är det som stämmer här? (Författare) – ”Omöjligt att få bekräftat” – de har ju inte försökt.

Lite senare i programmet sa programledaren bland annat att författaren gav en bild av stora horder av ensamkommande afghanska flyktingpojkar som systematiskt trakasserade svenska tjejer. En bild som det enligt programledaren inte fanns några belägg för. Sedan sades bland annat följande.

(Författare) – Polisen säger ju själva att de som anmälde var en liten bråkdel av de som blev utsatta, att man avvisade hundratals unga killar från festivalplatsen som man bedömde då trakasserade. Sedan att de inte var dömda ännu, men man hade ju inte resurser på plats för att upprätta anmälningar. Det var få tjejer som ville medverka. Sedan spekulerar ju inte jag i deras etnicitet, jag säger att psykologen gör den bedömning. (Pgl.) – Jo, du ger en bild av etnicitet. (Författare) – Psykologen gjorde bedömningen att det företrädesvis rörde sig om ensamkommande unga, en bild som sedan polisen också gick ut och förmedlade. (Pgl.) – [...] Det är det som blir problematiskt med din beskrivning, den bilden är inte bekräftad. [...] När Expressen sedan granskar detta så då ser de att ja, av de här 36 anmälningarna, så är det möjligtvis fyra misstänkta förövare som är från Afghanistan. (Författare) – Av de polis-anmälningarna, ja, det är ju det jag tar upp i min bok också.

Programledaren sa därefter att författaren gjorde en historia av något som inte var helt dokumenterat och det inte hade blivit någon rättsprocess. Sedan sades bland annat följande.

(Författare) – Att övergreppen ägde rum är ju inte bestritt på något vis. (Pgl.) – Nja, det är ju inte bekräftat heller. Det blev inga rättssaker av det här, så att säga. (Författare) – Så du menar att de här övergreppen hände inte? (Pgl.) – Nej, jag säger att [---] du har inga belägg för det i din bok. (Författare) – Men polisen säger ju själva att det här ägde rum, att alla de här tjejerna utsattes för sexuella övergrepp. (Pgl.) – Ja, det blev inga rättssaker, du har en anonym polis, alltså du förstår du, det finns ett källkritiskt problem här.

Därefter frågade programledaren om författaren tyckte att etnicitet ska lyftas fram i brottsrapportering och bland annat följande sades.

(Författare) – När det är relevant. Det får man ju bedöma från fall till fall. Men det är ju inte det min bok handlar om. Min bok handlar om att man överhuvudtaget inte ville beröra frågan, att man inte ville rapportera om de här övergreppen, att de hade ägt rum, därför att man inte ville gynna främlingsfientliga krafter. (Pgl.) – Ja, eller en alternativ förklaring är att det var svårbelagt.

Avslutningsvis i intervjun diskuterades NN och bland annat följande sades.

(Pgl.) – Den så att säga andra huvudkälla du har för det här och för anklagelsen är ju då [NN] som driver det som kallas för alternativa medier. Hur kan du, hur gör du honom till en hjälte i den här historien då? (Författare) – Alltså [NN] är ju ingen källa till övergreppen i sig. Det som händer är ju att den här psykologen då, när DN kontaktar honom fem månader senare och säger att nu vill vi gärna köra den här storyn för nu har ju liknande saker hänt i Köln [...]. (Pgl.) – Men kan det här vara problematiskt, att så att säga din, den du för fram här som, som en intressant person i sammanhanget det är en som driver en sajt som utav väldigt många beskrivs som en högerextrem främlingsfientlig propagandasajt? Kan det vara ett problem att du gör det till en huvudperson i din berättelse och tolkning utav vad som har hänt? (Författare) – Nä, alltså det som händer då är att han kontaktar [NN] därför att han upplever att traditionell media lyssnar inte, de vill inte göra den här storyn. Och då hör han av sig till [NN] och berättade att jag har belägg för att [DN] kände till det här redan i augusti. (Pgl.) – [...] Men om då en av dina huvudfigurer är en som bedriver en opinionssajt snarare än en nyhetsförmedling, är det, kan det vara ett problem? [---] (Författare) – Nej, jag tycker inte det.

ANMÄLARNÄ

Anmälarna anför sammanfattningsvis följande.

- Programledaren var oprofessionell på det sätt som han blev upprörd och gick i polemik med den intervjuade författaren.
- Programledaren brast i god intervjuetik när han insinuerade att författaren ville svartmåla människor med annan etnisk bakgrund samt på falska grunder anklaga media för mörkläggning
- Programledaren hävdade felaktigt att uppgifterna om att ensamkommande afghanska ungdomar genomfört övergrepp på den aktuella

musikfestivalen inte stämde trots att uppgifterna hade verifierats av polis, vittnen och nyhetsrapportering.

- Programledaren beskrev Nyheter idag på ett osakligt och nedsättande sätt genom att kalla sajten högerextrem och främlingsfientlig. En anmälare, som är redaktionschef på Nyheter idag, anför att han bett ansvarig utgivare om en rättelse utan att få något svar. Denne anmälare anför sammanfattningsvis att Sveriges Television AB (SVT) bör iaktta stor försiktighet, och använda flera källor, när epitet sätts på andra medier.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

SVT anser att programmet överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet och anför i huvudsak följande.

Den aktuella boken var omdebatterad innan den kom ut på svenska våren 2019. Boken publicerades först på engelska i Storbritannien i slutet av år 2018 där den fick uppmärksamhet och recenserades i flera stora medier, bland annat i brittiska tidningar. Även svenska medier skrev om boken i samband med att den gavs ut på engelska och i samband med publiceringen i Sverige.

Boken hade alltså redan väckt en hel del debatt när författaren bjöds in till *Politik i bokhyllan*. Ett viktigt tema i boken var händelser under en musikfestival där det senare kom fram att flera unga kvinnor utsatts för sexuella trakasserier och övergrepp. Författaren gör gällande att DN, som fått tips om dessa händelser, medvetet valde att förtiga detta. Boken har av flera recensenter uppfattats som kontroversiell. Därför fanns det ett stort allmänintresse i att erbjuda författaren en möjlighet att utveckla sina tankar i det intervjuformat som *SVT Forum* har för samhällslitteratur.

Att ställa relevanta och tuffa frågor till en uppmärksammas samhällsdebattör innebär inte i sig ett avsteg från kravet på opartiskhet. Att ett direktsänt samtal i en kontroversiell samhällsfråga får energi av faktabaserade ifrågasättanden – som intervjupersonen ges möjlighet att bemöta – ligger helt inom ramen för SVT:s uppdrag.

Författaren fick mycket goda möjligheter och gott om tid att presentera sina ståndpunkter och innehållet i sin bok, vilket är en av poängerna med *Politik i bokhyllan*. Tonen blev delvis tuff under intervjun, men det ligger i programmets natur. Det är rimligt att en företrädare för SVT ställer hårda och kritiska frågor kring en mycket kontroversiell bok.

Några av programledarens frågor fokuserade på vad redaktionen på DN visste vid tidpunkten för tipset om sextrakasserier under festivalen, alltså direkt efter

händelserna. Då fanns enbart en anonym psykolog att tillgå som i sin tur hänvisade till en anonym polis. De mycket långtgående slutsatser om mörkläggning av politiska skäl som författaren dragit av detta ansåg redaktionen måste kunna ifrågasättas i en kritiskt granskande intervju, vilket också skedde.

På en punkt fanns en otydlighet i programledarens frågeställningar. Programledaren borrade under samtalet i frågan om det verkligen fanns belägg för att hävda att det just var ett stort antal afghanska ensamkommande som låg bakom de sexuella övergreppen, vilket görs gällande i boken. Författaren svarade inte på dessa frågor under intervjun utan valde att tala om övergreppen i stort, inte om etniciteten.

Expressen har gått igenom saken vad gäller uppgiven etnicitet i polis-anmälningarna och det är bland annat detta faktaunderlag samt samtal med fältarbetare som var på plats under festivalen som ligger till grund för SVT:s intervju. Enligt Expressen saknas uppgifter om etnicitet i de flesta anmälningarna och bara ett fåtal gäller afghaner.

Programledaren borrade i frågan om det verkligen var ett stort antal afghanska ensamkommande som stod för sextrakasserierna. Under intervjun ställdes vid ett par tillfällen frågor som kunde uppfattas som att SVT menade att det inte skulle ha skett några övergrepp överhuvudtaget under festivalen. För att korrigera det som taget ur sitt sammanhang kunde uppfattas som ett sakfel gjordes därför ett förtydligande i *SVT Forum* 20 juni 2019.

Nyheter idag

Anmälare invänder mot det sätt som sajten Nyheter idag beskrevs i programmet och efterlyser källhänvisning till formuleringen. Hur de medier som ofta själva kallar sig för "alternativa" ska beskrivas för en bredare publik kan alltid diskuteras. Vissa av sajterna i den världen har utvecklats i en mer extrem riktning och är tydligt opinionsbildande, medan andra anammade mer traditionella journalistiska metoder.

Tidskriften Expo, som är en vedertagen källa och ledande i att kartlägga den främlingsfientliga och högerextrema rörelsen i Sverige, inordnar Nyheter idag inom gruppen "högerpopulistiska och högerextrema alternativmedia", även om tidskriften medger att sajten är svårare att placera än vissa andra. Nyheter idag beskrivs på följande sätt i en artikel i Expo från 3 juli 2016.

Vi fokuserar på de medier som skriver in sig själva och eller som konsekvent knyter an till typiska högerpopulistiska eller högerextrema ideal och retorik. Även om de skiljer sig åt sinsemellan så enas de i föreställningen om att nationen hotas av minoriteter och en förljugen maktelit. Där är den så kallade invandringskritiken invävd i en större ideologiskt universum. Den nyhetssajt som kanske är svårast att få in i mallen är Nyheter idag. Men vi har ändå valt att räkna in den eftersom den håller sig till samma tematik som de övriga medierna.

I en artikel daterad 19 mars 2017 beskriver nyhetsbyrån TT Nyheter idag på följande vis: ”Nyheter idag beskrivs av medieforskare som en alternativ sajt med en hel del kritik mot invandring och traditionella medier.”

Mot ovannämnda bakgrund kan konstateras att det finns flera sätt att beskriva sajten Nyheter idag. Sajten har numera en ansvarig utgivare och har anslutit sig till det pressetiska systemet. I det förtydligande som *SVT Forum* sände den 20 juni 2019 valde SVT att mot denna bakgrund komplettera och nyansera beskrivningen av sajten.

INFORMATION

Granskningsnämnden har tagit del av det beriktigande i *SVT Forum* den 20 juni 2019 som SVT hänvisar till i yttrandet. Det löd som följer.

Och så har vi ett beriktigande. I måndagens sändning av *Politik i bokhyllan* i Forum så intervjuades författaren till boken [namn på bok] om sexuella övergrepp på en musikfestival i Stockholm 2015 och mediebevakningen och debatten efter. I intervjun förekom sakfel om att övergreppen inte skulle ha blivit en rättssak och Sveriges Television vill förtydliga att en anmälan ledde till rättegång och fällande dom. SVT vill även nyansera beskrivningen av en sajt som omnämns. Nyheter idag är en invandringskritisk nättidning som står Sverigedemokraterna nära.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SVT ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (13 § i sändningstillståndet). Kravet på opartiskhet tillämpas enligt granskningsnämndens praxis i princip fullt ut på programledare, reportrar och andra som genom sin ställning i ett program kan uppfattas som företrädare för programföretaget. Bestämmelsen innebär bland annat att en programledare eller reporter inte får göra värderande uttalanden eller ta ställning i kontroversiella frågor.

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

SVT ska beriktiga uppgifter som förekommit i ett tv-program när det är befogat (5 kap. 4 § radio- och tv-lagen).

Granskningsnämnden får besluta att ett programföretag som brutit mot villkor i sitt sändningstillstånd på lämpligt sätt ska offentliggöra nämndens beslut (17 kap. 10 § radio- och tv-lagen).

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämnden har i sin praxis godtagit att en programledares frågor kan ha en provokativ karaktär och har beaktat att en programledares uppgift vid intervjuer är att – genom ett kritiskt förhållningssätt – tydliggöra den intervjuades ståndpunkt. Nämnden anser inte att programledarens förhållningssätt eller uttalanden i programmet gick utöver vad som kan accepteras inom ramen för kravet på opartiskhet. Programmet strider därför inte mot detta krav.

Nämnden anser dock att programledarens uttalanden, bland annat om att de sexuella övergreppen inte var bekräftade och att det inte blivit någon rättssak av dem, gav intrycket att det inte skulle ha skett några sexuella övergrepp under den aktuella musikfestivalen. Framställningen blev därför missvisande. Nämnden anser att det beriktigande som SVT sände den 20 juni inte tillräckligt korrigerade den felaktigheten i programmet. SVT har därmed inte följt bestämmelsen om beriktigande. Mot den bakgrunden strider programmet mot kravet på saklighet i denna del.

Mot bakgrund av det förtydligande som SVT sände den 20 juni – och vad programföretaget har anfört i sitt yttrande – strider programledarens beskrivning av sajten Nyheter idag inte mot kravet på saklighet.

Detta beslut har fattats av Malin Bonthron, Ulrika Hansson, Bo-Erik Gyberg och Gunnar Springfieldt efter föredragning av Gustav Aspengren.

På granskningsnämndens vägnar

Malin Bonthron

Gustav Aspengren

Originalhandling med namnunderskrifter förvaras hos myndigheten.